

IMMUNITET SĘDZIOWSKI JAKO GWARANCJA NIEZAWISŁEGO SPRAWOWANIA WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

Immunitet (z łaciny *immunitas* – „uwolnienie od obciążeń”) to prawo nie podlegania temu, co ciąży na innych i nie czynienia tego, do czego inni są zobowiązani¹, to przywilej, polegający na zwolnieniu od odpowiedzialności sądowej i na nietykalności osobistej, przysługujący osobom pełniącym określone funkcje, np. sędziom, członkom parlamentu².

W okresie cesarstwa rzymskiego immunitet przysługiwał dobrom cesarskim, później lityfundiom senatorskim, zwolnionym od podatków i danin oraz korzystającym z autonomii sądowej i administracyjnej. W państwie Franków (od schyłku VI w.) przywilej ten przyznawano początkowo możnym świeckim, później także duchownym. Zabraniał on urzędnikom królewskim wstępu na teren dóbr objętych immunitetem, przekazując ich funkcje (administracyjne, sądowe i skarbowe) właścicielowi terenu, który skupiał w swym ręku ogół władzy nad zależną ludnością zamieszkującą dobra objęte immunitetem. Immunitet rozprzestrzenił się w całej feudalnej Europie na przestrzeni X-XIII wieku, stając się wówczas jednym z istotnych elementów systemu lennego oraz podstawowym przejawem rozkładu wczesnośredniowiecznej państwowości, której fundamentem był zespół zwierzchnich, monopolowych praw panującego. Początki immunitetu w Polsce sięgają schyłku XI wieku, natomiast kumulacja jego rozwoju przypada na połowę XIII wieku.

W średniowieczu immunitet był przywilejem wyłączającym terytoria lenników spod władzy urzędników króla. Stanowił on kolejny elementem systemu lennego,

¹ A. Kubisa-Ślipko, *Słownik języka polskiego*, Wałbrzych 2003, s. 177, hasło: immunitet.

² *Uniwersalny słownik języka polskiego*, red. S. Dubisz, Warszawa 2003, t. 1, s. 1197, hasło: immunitet.

który osłabiał władzę królewską. Średniowieczny immunitet mógł mieć charakter sądowy (przywilej sprawowania władzy sędziowskiej przez feudała w jego dobrach) lub ekonomiczny (zwolnienie dóbr feudała ze świadczeń na rzecz panującego)³. Walka o immunitet rozpoczęła się w dobrach kościelnych, obejmując stopniowo także dobra feudałów świeckich. Ponieważ immunitet przynosił z reguły ulgi i swobody podatkowe właścicielom ziemskim, nie poprawiając położenia materialnego osadników, ci ostatni bronili wobec monarchy swego statusu ludzi wolnych.

Współcześnie wyróżnia się kilka kategorii immunitetów. Można je podzielić na immunitety krajowe i zakrajowe, immunitety całkowite i częściowe, ponadto immunitety względne i bezwzględne, oraz immunitety trwałe i nietrwałe.

Immunitet całkowity dotyczy wszystkich przestępstw, zaś częściowy – z reguły jednego lub dwóch. Immunitet względny może być uchylony przez określony organ, natomiast immunitet bezwzględny nie może być uchylony. Immunitet trwały to taki, który działa w stosunku do czynów popełnionych w okresie sprawowania funkcji oraz po zakończeniu pełnienia tej funkcji. Immunitet nietrwały natomiast to immunitet, którego moc wygasa z chwilą zaprzestania wykonywania określonej funkcji⁴.

Do immunitetów krajowych zaliczamy immunitet materialny oraz immunitet formalny. Immunitet materialny polega na stałym uchyleniu karalności czynu wypełniającego znamiona przestępstwa. Ma charakter trwały, tzn. karalność czynu nie może być przywrócona⁵.

Immunitet formalny polega nie na wyłączeniu odpowiedzialności, a jedynie na wprowadzeniu utrudnień dotyczących pociągania posiadających go osób do określonego rodzaju odpowiedzialności. W prawie polskim liczniejsze są immunitety formalne. Zalicza się do nich: immunitet parlamentarny, immunitet Prezydenta RP, immunitet Rzecznika Praw Obywatelskich, immunitet Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, immunitet Członka Trybunału Stanu, immunitet Sędziego Trybunału Konstytucyjnego, immunitet sędziowski, immunitet adwokacki, immunitet radcy prawnego, immunitet prokuratorski, immunitet Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych oraz immunitet Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej.

Immunitet formalny oznacza ograniczenie odpowiedzialności prawnej (w szczególności odpowiedzialności karnej) danej osoby ze względu na pełnioną funkcję. Jednocześnie jednak przepisy umożliwiają likwidację ograniczeń w odpowiedzialności prawnej po spełnieniu określonych dodatkowych warunków (tzw. pozbawienie immunitetu). Wyróżnia się przy tym dwa aspekty immunitetu formalnego: aspekt procesowy i aspekt nietykalności. W ujęciu procesowym immunitet oznacza, że warunkiem pociągnięcia określonych osób do odpowiedzialności karnej jest zgoda określonego podmiotu. Z kolei nietykalność obejmuje zakaz ograniczania

³ <http://pl.wikipedia.org/wiki/Immunitet_w_%C5%9Bredniowieczu>, 28.05.2009.

⁴ S. Liszkiewicz, *Immunitety*, Legionowo 2007, s. 6.

⁵ Tamże, s. 7.

i pozbawiania wolności określonych osób, z wyjątkiem wypadku ujęcia danej osoby na gorącym uczynku przestępstwa i jeżeli jej zatrzymanie jest niezbędne dla zapewnienia prawidłowego toku postępowania.

Immunitet sędziowski znajduje swoją genetyczną podstawę w art. 181 Konstytucji RP, zgodnie z którym sędzia nie może być, bez uprzedniej zgody sądu określonego w ustawie, pociągnięty do odpowiedzialności karnej ani pozbawiony wolności. Sędzia nie może być zatrzymany lub aresztowany, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa. Regulacja ta konstruuje immunitet sędziowski jako immunitet procesowy (formalny), gdyż nie znosi karalności czynu, lecz stanowi przeszkodę wszczęcia postępowania karnego przeciwko sędziemu. Jest to przeszkoda formalno-prawna, niepozwalająca na wydanie w stosunku do sędziego wyroku skazującego ani uniewinniającego⁶.

Immunitet sędziowski precyzuje i szczegółowo reguluje art. 80 § 1 i § 2 ustawy o ustroju sądów powszechnych⁷, zgodnie z którym sędzia nie może być zatrzymany ani pociągnięty do odpowiedzialności karnej sądowej lub administracyjnej bez zezwolenia właściwego sądu dyscyplinarnego. Nie dotyczy to zatrzymania w razie ujęcia sędziego na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa, jeżeli zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. Do czasu wydania uchwały zezwalającej na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej sądowej lub administracyjnej wolno podejmować tylko czynności niecierpiące zwłoki.

Warto zauważyć, że przepis ten używa pojęcia „odpowiedzialność sądowa”, co mogłoby rodzić wątpliwości, czy zakaz ten dotyczy także postępowania przygotowawczego. Przyjąć jednak należy, że bez zgody sądu dyscyplinarnego nie można wszcząć ani postępowania przygotowawczego (wszcząć ścigania), ani sądowego⁸. Przez odpowiedzialność karną należy rozumieć odpowiedzialność za czyny wyczerpujące znamiona przestępstwa, natomiast podział odpowiedzialności na sądową i administracyjną wynika stąd, że w pewnej grupie przestępstw karnoskarbowych orzekają organy pozasądowe, tj. Urzędy Celne, Urzędy Skarbowe czy Izby Skarbowe.

Immunitety dotyczą wszystkich sędziów, tj. osób powołanych do pełnienia urzędu sędziego, niezależnie od tego, czy aktualnie zajmują oni stanowisko sędziego, czy pozostają w stanie spoczynku.

Należy podkreślić, że immunitet sędziowski obejmuje wszystkie czyny sędziego (działania i zaniechania), niezależnie od tego, kiedy zostały popełnione i czy zostały popełnione w związku z działalnością jurysdykcyjną, czy z czynnościami administracyjnymi, czy też w życiu prywatnym sędziego⁹.

⁶ S. Włodyka, *Organizacja sądownictwa*, Kraków 1959, s. 134.

⁷ Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r., Dz.U. Nr 98, poz. 1070 z późn. zm.

⁸ J. Grajewski, K. Grajewski, *Immunitet parlamentarny na tle obowiązujących przepisów prawa karnego procesowego*, cz. 1, „Przegląd Sądowy” nr 1/1991, s. 12.

⁹ W. Michalski, *Immunitety w polskim procesie karnym*, Warszawa 1970, s. 111.

Zezwolenie na ściganie sędziego udzielone przez sąd dyscyplinarny nie jest równoznaczne z całkowitym uchyleniem immunitetu sędziowskiego, lecz jedynie z jego uchyleniem w takiej części, w jakiej uprawdopodobnione zostało, że sędzia dopuścił się przestępstwa. Z tego względu sąd dyscyplinarny powinien w uchwale wyraźnie określić czyn lub czyny, co do których wyraża zgodę na ściganie przestępstwa. Generalne zezwolenie na ściganie jest niedopuszczalne. Jeżeli natomiast w przyszłości wyjdą na jaw lub zostaną uprawdopodobnione inne czyny przestępcze, oskarżyciel ma obowiązek uzyskania kolejnego zezwolenia na ściganie. Zezwolenie na ściganie nie jest równoznaczne ze zgodą na tymczasowe aresztowanie sędziego. Zakaz naruszania nietykalności osoby, która nadal piastuje stanowisko sędziego, jest osobną częścią immunitetu formalnego¹⁰.

Zakaz pociągania sędziego do odpowiedzialności karnej bez zgody właściwego sądu dotyczy przestępstw ściganych z oskarżenia prywatnego oraz z oskarżenia publicznego.

W latach sześćdziesiątych po raz pierwszy pojawiły się wnioski oskarżycieli prywatnych o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziów za sformułowania zawarte w uzasadnieniach orzeczeń, a wyczerpujące, zdaniem oskarżycieli, znamiona znieważania, zniesławienia albo oszczerstwa. Wymusiło to na krótko na sądach dyscyplinarnych przyjęcie nowego spojrzenia na immunitet sędziowski. W znacznej części spraw sądy dyscyplinarne immunitet ten uchylały¹¹.

W odniesieniu do wykroczeń sędzia sądu powszechnego posiada immunitet materialny, czyli uchylający karalność za wykroczenie. Zgodnie z art. 81 prawa o ustroju sądów powszechnych za wykroczenia sędzia odpowiada wyłącznie dyscyplinarnie. Odmowa przyjęcia mandatu jest obowiązkiem sędziego, a niewykonanie tego obowiązku może oznaczać chęć uniknięcia odpowiedzialności dyscyplinarnej za dane wykroczenie.

Materialny immunitet sędziowski w odniesieniu do wykroczeń obejmuje wszelkie wykroczenia i wszelkie formy postępowania w sprawach o te czyny, bez względu na organ uprawniony do karania. Immunitet jest trwały. Zapewnia niekaralność za czyny będące wykroczeniami popełnione w czasie piastowania stanowiska sędziowskiego. Niedopuszczalne jest więc wszczęcie postępowania o wykroczenie po utracie przez sędziego stanowiska za czyny popełnione w czasie jego piastowania¹².

Z przeprowadzonych w 1987 roku badań empirycznych wynika, że część sędziów w razie popełnienia wykroczenia nigdy nie zaślania się immunitetem¹³. Wskazuje to na nienaganny moralnie, choć formalnie niezgodny z obowiązującym prawem i niewyluczający odpowiedzialności dyscyplinarnej wybór. Immunitet ma-

¹⁰ J. R. Kubiak, J. Kubiak, *Immunitet sędziowski*, „Przegląd Sądowy” nr 11-12/1993, s. 17-18.

¹¹ Ibidem, s. 18.

¹² Ibidem, s. 7.

¹³ M. Jankowski, M. Wołowicz, *Niezawisłość sędziowska w opinii samych sędziów*, Warszawa 1987, s. 31-32.

terialny nie jest i nie powinien być wykorzystywany w celu uniknięcia jakiegokolwiek odpowiedzialności za popełnione wykroczenie, jaką zgodnie z prawem sędzia powinien ponieść¹⁴.

Zatrzymanie sędziego za popełnione wykroczenie jest niedopuszczalne. Jednak w myśl art. 129 ust. 2 pkt 7 i 8a prawa o ruchu drogowym, nie będzie bezprawne działanie policjanta, który po ewidentnym stwierdzeniu, że sędzia znajduje się w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka działającego podobnie do alkoholu i po stwierdzeniu, że zagraża to bezpieczeństwu innych użytkowników drogi, uniemożliwi mu dalszą jazdę¹⁵, pod warunkiem, że nie naruszy on nietykalności cielesnej sędziego (np. wystarczy wyjęcie kluczyków ze stacyjki). Jeżeli wobec sprzeciwu podporządkowania się poleceniom policjanta przytrzymuje on fizycznie sędziego, który z nietykalności korzysta, to jego działanie może być traktowane jako zawarty w art. 16 ustawy – kodeks wykroczeń, stan wyższej konieczności¹⁶. W ujęciu tego przepisu nie popełnia wykroczenia, kto działa w celu uchylecia bezpośredniego niebezpieczeństwa grożącego dobru chronionemu prawem, jeżeli niebezpieczeństwa nie można inaczej uniknąć, a dobro poświęcone nie przedstawia wartości oczywiście większej niż dobro ratowane.

Odmowa uchylecia immunitetu przez sąd dyscyplinarny nie jest równoznaczna z bezkarnością. Wobec części sędziów zostaje wszczęte postępowanie dyscyplinarne i ponoszą oni odpowiedzialność za przewinienia służbowe bądź uchybienie godności zawodu¹⁷. Zezwolenie sądu dyscyplinarnego na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności może być wydane w dwóch sytuacjach: gdy sąd dyscyplinarny dojdzie do przekonania, że zachodzi dostateczne podejrzenie popełnienia przez sędziego przestępstwa albo gdy sąd dyscyplinarny poprzestanie na oświadczeniu samego sędziego, który wnosi o wydanie uchwały o zezwoleniu na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej.

Uchylenie immunitetu sędziowskiego i prawomocne zakończenie postępowania karnego przeciwko sędziemu, nawet, jeśli został wydany wyrok uniewinniający, wywołuje również skutki w sferze odpowiedzialności dyscyplinarnej. Odpis prawomocnego wyroku skazującego na karę dyscyplinarną dołącza się do akt osobowych obwinionego.

W celu dopełnienia przedstawionych wyżej rozważań prezentuję wyniki badań dotyczących postrzegania immunitetu sędziowskiego przez sędziów oraz społeczeństwo, które przeprowadziłam w ramach przygotowywania, pod kierunkiem dr Anny Hrycaj, pracy licencjackiej. Uznałam, że warto dowiedzieć się, jakie są opinie o immunitecie sędziowskim w środowisku osób, które go posiadają, czyli wśród sędziów, oraz co na ten temat myśli społeczeństwo.

¹⁴ J. R. Kubiak, J. Kubiak, op. cit., s. 8.

¹⁵ Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym, Dz.U. Nr 98, poz. 602.

¹⁶ Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń, Dz.U. Nr 12, poz. 114 z późn. zm.

¹⁷ J. R. Kubiak, J. Kubiak, op. cit., s. 23.

Wybrałam formę sondażu i opracowałam dwa rodzaje ankiet – dla sędziów oraz dla społeczeństwa. Obie ankiety były anonimowe. Ankiety dla społeczeństwa różniły się od ankiet dla sędziów dwoma pytaniami: pytaniem 2a i pytaniem 8.

Badania realizowałam w marcu i kwietniu 2009 roku. W sumie rozdałam 160 ankiet – 80 ankiet sędziom w sądach różnego szczebla na terenie okręgu poznańskiego oraz 80 ankiet społeczeństwu, którego reprezentatywną grupę stanowili studenci Wyższej Szkoły Pedagogiki i Administracji w Poznaniu oraz osoby niezwiązane z uczelnią. Poniżej przedstawiam wzory ankiet, na podstawie których prowadziłam badania.

ANKIETA

Ankieta jest anonimowa. Celem ankiety jest analiza postrzegania immunitetu sędziowskiego przez społeczeństwo. Wyniki ankiety wykorzystane zostaną w pracy dyplomowej oraz w referacie przygotowanym na konferencję „Struktura i sprawowanie wymiaru sprawiedliwości w Polsce” organizowaną przez WSPiA w Poznaniu.

1. Płeć:
Kobieta Mężczyzna

2. Wiek:
poniżej 20 21-30 31-40 41-50 powyżej 50

- 2a. Pana/Pani zdaniem, immunitet sędziowski to:
to prawo wyboru przez osobę pełniącą określoną funkcję (np. sędziego) odpowiedzialności karnej za popełniony przez siebie czyn zabroniony.
to przywilej, na mocy którego osoba pełniąca określoną funkcję (np. sędziego) nie podlega określonym przepisom, do przestrzegania których inne osoby są zobowiązane¹⁸.
to obowiązek odpowiedzialności prawnej danej osoby z tytułu pełnienia przez nią określonej funkcji.

3. Czy, Pana/Pani zdaniem, immunitet sędziowski jest niezbędny dla zapewnienia niezależnego wykonywania władzy sędziowskiej?
Tak Nie

4. Czy, Pana/Pani zdaniem, immunitet sędziowski jest potrzebny z uwagi na konieczność zapewnienia odpowiedniej rangi zawodowi sędziowskiemu?
Tak Nie

5. Czy, Pana/Pani zdaniem, immunitet sędziowski powinien być ograniczony tylko do niektórych wybranych spraw, mających związek z wykonywaniem przez sędziego czynności orzeczniczych?
Tak Nie

¹⁸ <<http://www.zgapa.pl/zgapedia/Immunitet.html>>, 28.05.2009.

6. Czy, Pana/Pani zdaniem, immunitet sędziowski powinien być całkowicie zniesiony?
Tak Nie
7. Czy, Pana/Pani zdaniem, sędziowie powinni odpowiadać za wykroczenia drogowe?
Tak Nie
8. Czy, Pana/Pani zdaniem, właściwy sąd dyscyplinarny może zezwolić na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej?
Tak Nie

Dziękuję za wypełnienie ankiety.

ANKIETA

Ankieta jest anonimowa. Celem ankiety jest analiza postrzegania immunitetu sędziowskiego przez sędziów. Wyniki ankiety wykorzystane zostaną w pracy dyplomowej oraz w referacie przygotowanym na konferencję „Struktura i sprawowanie wymiaru sprawiedliwości w Polsce” organizowaną przez WSPiA w Poznaniu.

1. Płeć:
Kobieta Mężczyzna

3. Wiek:
poniżej 20 21-30 31-40 41-50 powyżej 50

3. Czy, Pana/Pani zdaniem, immunitet sędziowski jest niezbędny dla zapewnienia niezawisłego wykonywania władzy sądowniczej?
Tak Nie

4. Czy, Pana/Pani zdaniem, immunitet sędziowski jest potrzebny z uwagi na konieczność zapewnienia odpowiedniej rangi zawodowi sędziego?
Tak Nie

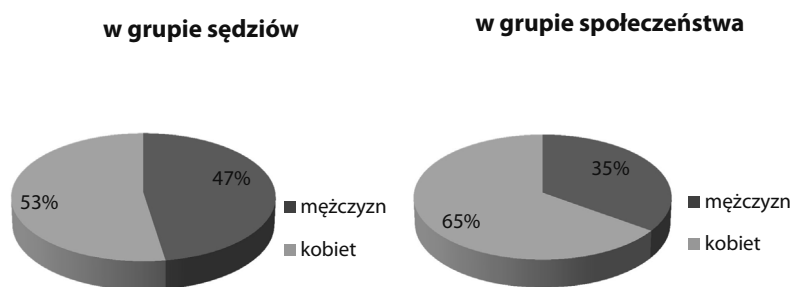
5. Czy, Pana/Pani zdaniem, immunitet sędziowski powinien być ograniczony tylko do niektórych wybranych spraw, mających związek z wykonywaniem przez sędziego czynności orzeczniczych?
Tak Nie

6. Czy, Pana/Pani zdaniem, immunitet sędziowski powinien być całkowicie zniesiony?
Tak Nie

7. Czy, Pana/Pani zdaniem, sędziowie powinni odpowiadać za wykroczenia drogowe?
Tak Nie

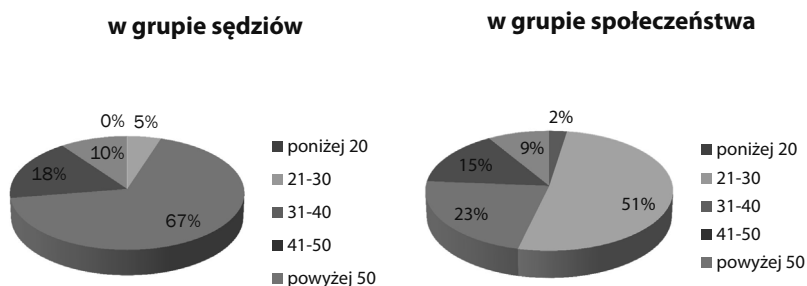
Dziękuję za wypełnienie ankiety.

Pytanie pierwsze dotyczyło płci obu grup ankietowanych. Z ankiety wynika, że wśród osób, które wzięły udział w badaniach, było więcej kobiet niż mężczyzn. W grupie sędziów na pytania udzieliło odpowiedzi 53% kobiet oraz 47% mężczyzn. W grupie społeczeństwa natomiast proporcja wynosiła 65% do 35%. Zestawienie wyników przedstawia Rysunek 1.

Rys. 1. Wyniki odpowiedzi na pytanie dotyczące płci ankietowanych

Kolejne pytanie dotyczyło wieku ankietowanych, określanego w pięciu przedziałach wiekowych. Z ankiety wynika, że najliczniejszą grupą wśród badanych sędziów byli sędziowie w wieku 31-40 lat – stanowili 67%. Drugą co do wielkości grupę stanowili sędziowie w przedziale wiekowym 41-50 lat. Najmniejsze grono badanych sędziów było w wieku 21-30 lat – jak powszechnie wiadomo, sędzią może zostać osoba, która ukończyła 29 lat. Natomiast w grupie społeczeństwa ponad połowa osób biorących udział w ankietach była w wieku 21-30 lat. Liczną grupę (23%) stanowili uczestnicy w przedziale wiekowym 31-40 lat. Najmniej badanych było w wieku poniżej 20 lat. Zestawienie wyników odpowiedzi na to pytanie przedstawia Rysunek 2.

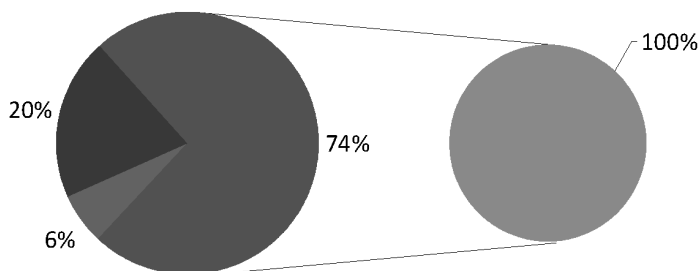

Pytanie 2a znajdowało się tylko w ankietach dla społeczeństwa i dotyczyło zdefiniowania pojęcia immunitetu sędziowskiego poprzez wybór jednej z trzech odpowiedzi. Treść pytania: Pana/Pani zdaniem, immunitet sędziowski to:

- prawo wyboru przez osobę pełniącą określoną funkcję (np. sędziego) odpowiedzialności karnej za popełniony przez siebie czyn zabroniony,
- przywilej, na mocy którego osoba pełniąca określoną funkcję (np. sędziego) nie podlega określonym przepisom, do przestrzegania których inne osoby są zobowiązane¹⁹,
- obowiązek odpowiedzialności prawnej danej osoby z tytułu pełnienia przez nią określonej funkcji.

Tylko jedna z nich była odpowiedzią prawidłową. Pytanie to miało pokazać wiedzę społeczeństwa o immunitecie sędziowskim. Jego celem było również wyróżnienie tej grupy badanych, która jest świadoma istoty immunitetu sędziowskiego.

Badani, którzy udzielili błędnych odpowiedzi na to pytanie, czyli zaznaczyli odpowiedź pierwszą lub trzecią, zostali wykluczeni, tzn. nie byli brani pod uwagę w analizowaniu dalszych wyników ankiet. Ankietowani, którzy uznali, że immunitet sędziowski to przywilej, na mocy którego osoba pełniąca określoną funkcję (np. sędziego) nie podlega określonym przepisom, do przestrzegania których inne osoby są zobowiązane, zaznaczając odpowiedź drugą, w dalszej części badań zostali uznani za wiarygodną grupę, której odpowiedzi można dalej analizować. Zestawienie wyników uzyskanych z pomocą tego pytania przedstawia Rysunek 3.

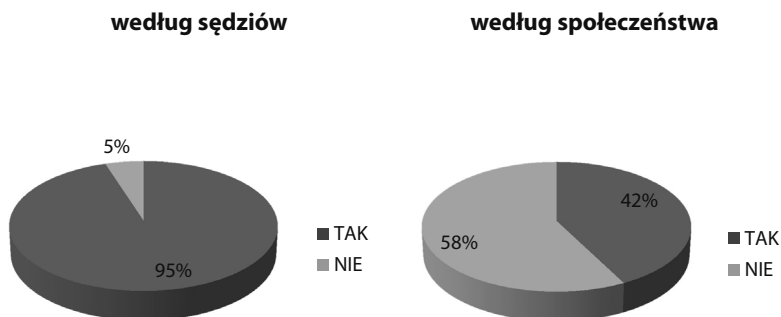

Rys. 3. Wyniki odpowiedzi na pytanie o istotę immunitetu sędziowskiego

W kolejnych pytaniach do wyboru były tylko dwie odpowiedzi: „TAK” i „NIE”. Pytanie trzecie skierowane było zarówno do sędziów, jak i społeczeństwa. Brzmiało ono: Czy, Pana/Pani zdaniem, immunitet sędziowski jest niezbędny dla zapewnienia niezależnego wykonywania władzy sędziowskiej? Z przytoczonych odpowiedzi wynika, że aż 95% sędziów twierdzi, iż immunitet sędziowski jest niezbędny do zapewnienia niezależnej władzy sędziom. Tego samego zdania jest 42% społeczeństwa, co jednak sprawia, że ponad połowa tej grupy uważa, że nie jest on niezbędny do za-

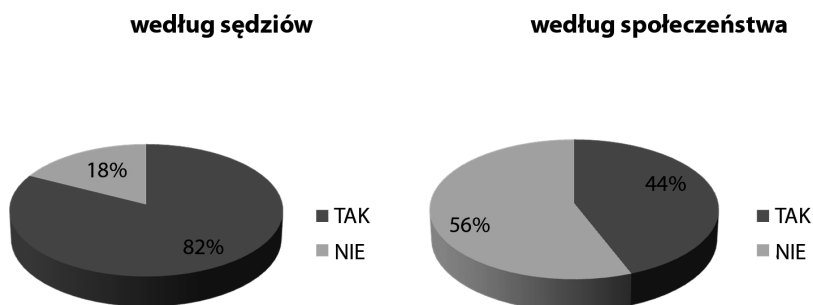
¹⁹ Ibidem.

pewnienia niezależnego wykonywania władzy sędziowskiej. Wyniki te przedstawia Rysunek 4.

Rys. 4. Wyniki odpowiedzi na pytanie: „Czy immunitet sędziowski jest niezbędny dla zapewnienia niezależnego wykonywania władzy sędziowskiej?”

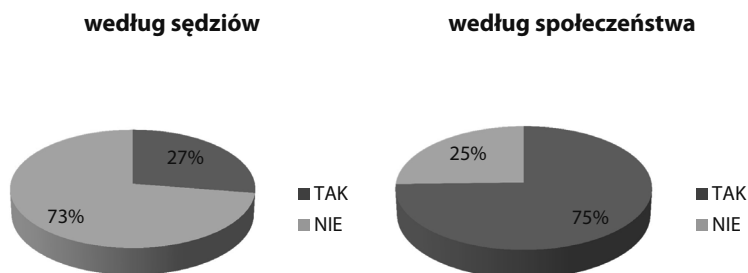
Kolejne, czwarte pytanie, brzmi: czy, Pana/Pani zdaniem, immunitet sędziowski jest potrzebny z uwagi na konieczność zapewnienia odpowiedniej rangi zawodowi sędziemu? Z analizy odpowiedzi na to pytanie można wywnioskować, że większość, bo aż 82% ankietyowanych sędziów uznaje, że immunitet nadaje odpowiednią rangę zawodowi sędziemu. Nie wszyscy sędziowie są jednak o tym przekonani, bowiem 18% sędziów przyznaje, że immunitet nie jest potrzebny w celu zapewnienia odpowiedniej rangi sędziom. Tego samego zdania jest 56% ankietywanego społeczeństwa, które również uważa, że nie jest on sędziom w tym celu potrzebny. Zestawienie tych wyników przedstawia Rysunek 5.

Rys. 5. Wyniki odpowiedzi na pytanie: „Czy immunitet sędziowski jest potrzebny z uwagi na konieczność zapewnienia odpowiedniej rangi zawodowi sędziemu?”

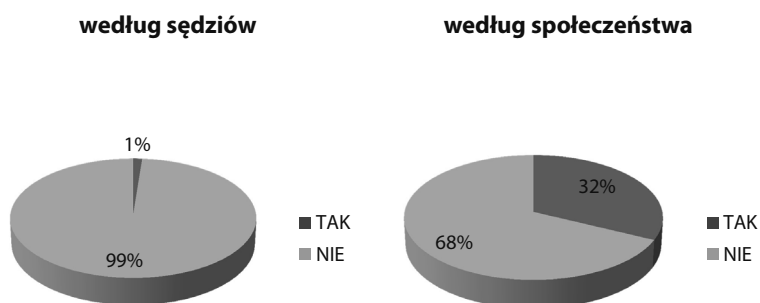
Pytanie piąte brzmi: czy, Pana/Pani zdaniem, immunitet sędziowski powinien być ograniczony tylko do niektórych wybranych spraw, mających związek z wykonywaniem przez sędziego czynności orzeczniczych? Opinie obu grup są intere-

sujące. Przeciwko ograniczeniu immunitetu sędziowskiego jest 73% sędziów oraz 25% społeczeństwa, z kolei za ograniczeniem sędziom immunitetu do niektórych wybranych spraw, mających związek z wykonywaniem czynności orzeczniczych, jest aż 3/4 społeczeństwa oraz 27% sędziów. Zestawienie tych wyników przedstawia Rysunek 6.

Rys. 6. Wyniki odpowiedzi na pytanie: „Czy immunitet sędziowski powinien być ograniczony tylko do niektórych wybranych spraw, mających związek z wykonywaniem przez sędziego czynności orzeczniczych?”

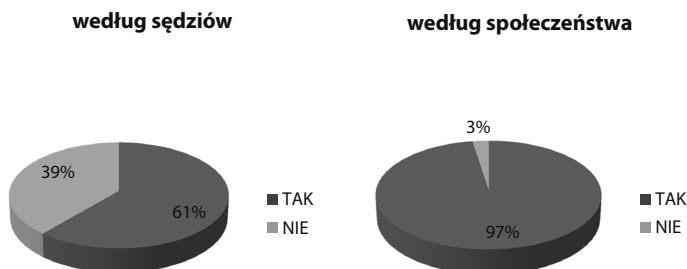
Kolejne, szóste pytanie brzmi: czy, Pana/Pani zdaniem, immunitet sędziowski powinien być całkowicie zniesiony? Sędziowie są zdecydowanie jednogłose, ponieważ aż 99% sędziów nie chciałoby zniesienia przysługującego im przywileju. Grupa 68% badanych ze społeczeństwa również uznała, że sędziowie nie powinni zostać całkowicie pozbawieni immunitetu, a tylko 1/3 społeczeństwa pozbawiłaby sędziów immunitetu. Zestawienie tych wyników przedstawia Rysunek 7.

Rys. 7. Wyniki odpowiedzi na pytanie: „Czy immunitet sędziowski powinien być całkowicie zniesiony?”

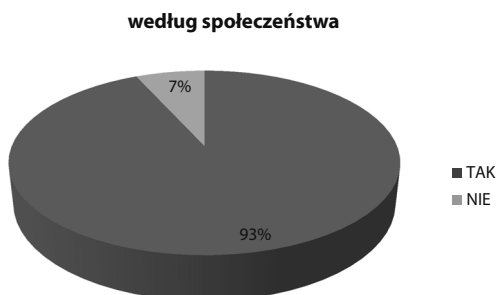
Siódme pytanie było ostatnim pytaniem dla ankietowanych sędziów i przedostatnim dla ankietowanego społeczeństwa i brzmiało: czy, Pana/Pani zdaniem, sędziowie powinni odpowiadać za wykroczenia drogowe? Opinia sędziów na ten

temat jest bardzo ciekawa. Ponad połowa ankietowanych sędziów, osób, które posiadają immunitet sędziowski, jest zdania, że sędziowie powinni odpowiadać za wykroczenia drogowe. Tylko 39% sędziów było przeciwnych, aby sędziowie odpowiadali za wykroczenia drogowe tak, jak nieobjęci immunitetem obywatele. Można zauważyć, że w tej kwestii sędziowie wyraźnie sugerują, że lepszym rozwiązaniem byłoby zapłacenie mandatu za wykroczenie drogowe niż pociągnięcie do odpowiedzialności przez sąd dyscyplinarny, jak to jest obecnie. Natomiast aż 97% społeczeństwa chciałoby, aby sędziowie w takim samym stopniu odpowiadali za wykroczenia drogowe jak społeczeństwo. Zestawienie tych wyników przedstawia Rysunek 8.

Rys. 8. Wyniki odpowiedzi na pytanie: „Czy sędziowie powinni odpowiadać za wykroczenia drogowe?”

Pytanie ósme skierowane było tylko do społeczeństwa i brzmiało: czy, Pana/Pani zdaniem, właściwy sąd dyscyplinarny może zezwolić na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej? Pytanie miało zweryfikować, czy ankietowane społeczeństwo wie, że sędziowie również mogą zostać pociągnięci do odpowiedzialności karnej po wydaniu na to zgody przez właściwy sąd dyscyplinarny. Z badań można wywnioskować, że społeczeństwo w 93% jest tego świadome, a tylko 7% myśli, że sędziowie nie podlegają żadnym karom. Wyniki odpowiedzi na to pytanie przedstawia Rysunek 9.

Rys. 9. Wyniki odpowiedzi na pytanie: „Czy właściwy sąd dyscyplinarny może zezwolić na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej?”

Badania w formie anonimowych ankiet pozwalają uzyskać prawdziwy obraz tego, w jaki sposób ankietowani postrzegają dane zagadnienie. Ankieta na temat immunitetu sędziowskiego umożliwiła uzyskanie interesujących informacji od obydwu badanych grup.

Z analizy ankiet wynika, że odpowiedzi tych grup różnią się dość znacznie. Oczywistym jest, że sędziowie, jako grupa zawodowa, bronią swoich praw i przywilejów. Można było również przypuszczać, że grupa ankietowanych osób nieposiadająca immunitetu będzie apelować o zrównanie uprawnień z grupą, która ten przywilej posiada.

Odpowiedzi zostały przedstawione poprzez skonfrontowanie poglądów badanych środowisk. W rezultacie można było zaobserwować, jak bardzo odmienne stanowiska zajmowały te grupy. Z przeprowadzonych badań wypływa bardzo istotny wniosek – istnieje świadomość potrzeby istnienia immunitetu sędziowskiego, zarówno w opinii ankietowanych sędziów, jak i ankietowanego społeczeństwa. Obie grupy, udzielając odpowiedzi na pytanie szóste, dotyczące całkowitego zniesienia immunitetu sędziowskiego, były temu przeciwne.

Pytanie siódme, dotyczące odpowiedzialności za wykroczenia drogowe, również pozwoliło dokonać interesujących spostrzeżeń. Wyobrażenie społeczeństwa jest jednoznaczne – sędziowie powinni odpowiadać za wykroczenia drogowe. Tego rodzaju opinię można było przewidzieć. Można było również pomyśleć, że w tej kwestii sędziowie znowu będą strzec swoich przywilejów, jednak z przeprowadzonych badań wynika, że zdanie sędziów na ten temat jest inne. Większość sędziów chciałaby zrównania zasad w kwestii odpowiedzialności za wykroczenia drogowe. Sędziowie woleliby zrezygnować w tej sytuacji z immunitetu sędziowskiego i zapłacić mandat za złamanie przepisów ruchu drogowego, niż odpowiadać dyscyplinarnie. Można przyjąć, że sędziowie są zdania, iż takie rozwiązanie byłoby prostsze, mniej skomplikowane niż procedura pociągnięcia sędziego do odpowiedzialności za wykroczenia drogowe przez właściwy sąd dyscyplinarny.

Izabella Biziel

Immunitet sędziowski, jako gwarancja niezależnego sprawowania wymiaru sprawiedliwości

Słowa kluczowe: niezawisłość sędziowska, immunitet sędziowski, społeczna recepcja instytucji immunitetu

Streszczenie: W praktyce przez immunitet sędziowski rozumiemy fakt, iż sędzia nie może być aresztowany lub zatrzymany, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa. Za wykroczenia sędzia odpowiada wyłącznie dyscyplinarnie. Immunitet sędziowski znajduje swoją podstawę prawną w art. 181 Konstytucji RP. Niezawisłość oznacza, że sędzia nie podlega żadnym naciskom i żadnym zależnościom z zewnątrz, szczególnie ze strony władzy wykonawczej. Immunitet i nietykalność gwarantują, iż sędzia będzie wolny od nacisków i szykan oraz szantażu i prowokacji, w szczególności pochodzących od osób niezadowolonych z jego rozstrzygnięć.

Judicial immunity as a warrant of independent judiciary

Key words: judicial immunity, judicial independence, social reception of immunity as an instrument

Summary: In practical terms, judicial immunity is understood as the right whereby the judge may not be put under arrest or detained, except while committing an offence. Only disciplinary action can be brought against judges committing offences. The judicial immunity is enshrined in Article 181 of the Polish Constitution. Independence means that the judge is not subject to any external pressure or dependence, notably from the executive branch. Immunity, including personal immunity, warrants that the judge is protected from pressure and harassment, or even blackmail and entrapment, in particular by persons dissatisfied with a ruling.